

KRAJEVNA SKUPNOST MOST NA SOČI

Katjuša Mrak

STRATEŠKI NAČRT DOSTOPNOSTI ZA MOST NA SOČI

Oktober, 2020

Kazalo

1. KRATKA PREDSTAVITEV KRAJA.....	3
2. KLJUČNI PROBLEMI GLEDE DOSTOPNOSTI	3
2.1. Smernice za urejanje zunanjih površin	4
2.1.1. Splošne ovire in rešitve za osebe na invalidskih vozičkih:	4
2.1.2. Splošne ovire in rešitve za slepe in slabovidne osebe:	5
2.1.3. Splošne ovire in rešitve za gluhe in naglušne osebe:	6
2.2. Smernice za dostopnost informacij	6
3. TRENUTNO STANJE NA MOSTU NA SOČI Z VIDIKA DOSTOPNOSTI.....	7
3.1. Dostopne poti 1. kategorije: višja stopnja dostopnosti	7
3.1.1. Avtobusna postaja	8
3.1.2. Pot od avtobusnega postajališča do centra Mosta na Soči (placa).....	10
3.1.3. Center Mosta na Soči (plac)	11
3.1.4. Cerkev sv. Lucije – bližnja okolica osnovne šole in vrtca – cerkev sv. Mavra	11
3.2. Dostopne poti 2. kategorije: osnovna stopnja dostopnosti.....	12
3.3. Načrtovanje in oblikovanje informacijskih točk.....	12
3.3.1. Pregled Mosta na Soči z vidika dostopnosti informacij	12
4. PREGLED POSAMEZNIH OBJEKTOV NA MOSTU NA SOČI.....	13
5. VIRI IN LITERATURA.....	18

1. KRATKA PREDSTAVITEV KRAJA

Most na Soči je strnjeno naselje, ki leži na stičišču glavnih prometnih poti, ki vodijo proti Ljubljani, Novi Gorici in Tolminu. Kraj obsega 18 km² in ima 413 prebivalcev. Krajevna skupnost Most na Soči pa zajema naslednje kraje: Modrej, Drobočnik, Gorenji Log, Grudnica, Kozmerice, Modrej, Modrejce, Most na Soči in Postaja. To območje je v preteklosti močno preoblikoval Soški ledenik, ki je pred seboj potiskal material in ga odložil prav tukaj na Mostu na Soči – na tej čelni moreni danes leži naselje. Poleg tega je ujet med dve pomembni reki Sočo in Idrijco, ki sta s svojima strugama, vrezanima globoko v skalnata korita, vedno nudili dobro obrambno zaščito. Vse to je vplivalo na poselitev, ki je zelo strnjena in hiše ležijo tesno druga ob drugi. To tudi pomeni, da ob prometnicah ni bilo veliko prostora za gradnjo pločnikov, kolesarskih poti in nasploh con, kjer bi se lahko ljudje varno gibal.

V Strategiji turističnega razvoja Mosta na Soči je zastavljen cilj, da se bo Most na Soči razvijal kot turističen kraj, kjer se bodo dobro počutili krajani in obiskovalci, ki se bodo radi vračali in bodo mladi ostajali oz. se vračali domov. Prav tako so opredeljene aktivnosti za vzpostavitev pogojev za razvoj turizma, kamor spada tudi turistična infrastruktura oz. predlogi ureditve določenih cestnih odsekov, kolesarskih in sprehajalnih poti. Ta dokument nam bo v veliko pomoč pri pisanju Strateškega načrta dostopnosti, prav tako bomo upoštevali vse projekte, ki naj bi bili v prihodnje izvedeni in bodo prispevali k boljši dostopnosti samega kraja.

Zaključil se je tudi projekt »Ranljivim skupinam prilagojena nadgradnja učne poti Čez Most po modrost«, ki je vključeval razmisleke o prilagoditvi poti za vse deprivilegirane skupine (gibalno ovirane osebe, slepe in slabovidne, gluhe in naglušne, ljudi z otroškimi vozički). Tekom projekta je bilo ugotovljeno, da so trenutne možnosti za prilagoditev učne poti »Čez Most po modrost« za ranljive skupine dokaj omejene in tehnično zahtevne. Glede na to, da je velik del učne poti lociran znotraj kraja, je potrebno zagotoviti dovolj široke pločnike, klančine za invalide, enosmerne ceste in cone umirjanja prometa, če želimo omogočiti pot, kjer se bodo obiskovalci počutili varno. Obstoječa situacija v naselju Most na Soči tega zaenkrat ne zagotavlja, zato bodo za izboljšanje dostopnosti v prihodnje potrebna dodatna vlaganja v infrastrukturo in odpravo ključnih arhitektonskih ovir. Kljub temu, da so bile že v preteklosti podane ideje kako naj bi se dostopnost izboljšalo, do sedaj na tem področju še ni bilo uvedenih dejanskih sprememb. Zato zaenkrat učna pot za gibalno ovirane ljudi in druge ranljive skupine ni prilagojena, so pa bili podani predlogi in priporočila, kako narediti dostopne vsaj nekatere ključne odseke poti. Zato predlagamo, da se pričujoči dokument upošteva tudi pri realizaciji učne poti Čez Most po modrost, saj podajamo nekatere rešitve, ki jih je smiselno upoštevati.

2. KLJUČNI PROBLEMI GLEDE DOSTOPNOSTI

Glede na to, da se bodo na Mostu na Soči izvajali številni projekti, je potrebno premisliti in upoštevati tudi osnovne smernice za urejanje zunanjih površin in informacij oz. informativnih gradiv, ki so namenjene javnosti. Podrobne smernice so opredeljene in razložene v standardu SIST ISO 21542:2012: Gradnja stavb – dostopnost in uporabnost grajenega okolja, na katerega se je potrebno sklicevati oziroma v priročniku Strateško načrtovanje dostopnosti (*Albreht, A., Zapušek, A., 2018*). Prav tako je pomembno, da načrtovalci sodelujejo s stroko, ki se ukvarja z

dostopnostjo in ranljivimi skupinami, ki nam podajo pomembne informacije iz prakse. Predlagamo, da si oblikovalci pomagajo s temi gradivi in upoštevajo smernice, ki so zapisane. V nadaljevanju bomo predstavili zgolj nekaj najpomembnejših, ki jih je potrebno upoštevati.

2.1. Smernice za urejanje zunanjih površin

Kljub temu, da se lahko večina oseb brez težav giba in orientira v prostoru, moramo poskrbeti, da prostor lahko uporabljajo vsi – tudi tisti, ki potrebujejo določene prilagoditve. Velikokrat se namreč pozabi na gibalno ovirane (za gibanje uporabljajo sprehajalno palico, bergle, hodulje, voziček na ročni pogon, voziček z elektromotorjem) in senzorno ovirane, kamor spadajo osebe z okvaro vida (uporabljajo povečevalne pripomočke, gibajo se s spremljevalcem, s psom vodnikom, z belo palico) ter osebe z okvaro sluha (zelo pomembna zanje je neverbalna komunikacija: geste, kazalne kretnje, mimika, znakovni jezik, nekateri uporabljajo slušni aparat). V nadaljevanju bodo predstavljene samo nekatere prilagoditve zunanjih površin, ki so za te osebe zelo pomembne in so predstavljene v priročniku Strateško načrtovanje dostopnosti.

2.1.1. Površine za pešce:

V naseljih morajo biti poti dovolj široke, da je omogočen prehod z invalidskih vozičkom in da je omogočena varna pot za dve osebi, npr. funkcionalno ovirano osebo in spremljevalca.

Slika 1: Priporočljiva širina površin in oznak za funkcionalno ovirane osebe

Peščeve površine	150 cm
Peščeve površine na krajših odsekih	100 cm
Peščeve površine zunaj naselij	90 cm
Ovire na poti (viseče table, znaki, veje dreves ...)	Najmanj 225 cm visoko
Označba roba	20-30 cm
Taktilne in vizualne oznake med prehodom za pešce in cestiščem	60 cm
Najmanjša širina prehoda	min. 80 cm

Vir podatkov: Albreht, Zapušek Černe, 2018.

Če pri načrtovanju upoštevamo zahteve, ki veljajo za gibanje z invalidskim vozičkom, bomo zadostili tudi tistim ki imajo drugačne pripomočke na kolesih (npr. kovček na kolesih), saj so njihove omejitve manjše od omejitev invalidskega vozička. Prav tako pa poskrbimo tudi za vse ljudi z otroškimi vozički oz. družine z majhnimi otroki.

2.1.2. Splošne ovire in rešitve za slepe in slabovidne osebe:

V prostoru, ki je prilagojenim slepim in slabovidnim osebam najdemo talne taktilne vodilne sisteme, tipne zemljevide in tipne zapise. Pri načrtovanju se ponavadi določi vodilno pot, ki jo opremimo s prej omenjenimi posebnimi prilagoditvami, na ostalih poteh pa poskrbimo, da ni ovir, da imajo primerno oblikovane robove in oznake na vseh mestih, ki so nevarna.

Slika 2: Predlog za dostopnost slepih in slabovidnih s talnim taktilnim vodilnim sistemom

Vir: Albreht A., Zapuše Černe A., Krištof P., Černe D. (2016). *Z belo palico po mestu – priročnik za načrtovanje talnega taktilnega vodilnega sistema*. Ljubljana: Zavod DOSTOP, Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Slika 3: Predlog za dostopnost slepih in slabovidnih s kontrasti barv

Vir: Albreht A., Zupanc M., Pajk D., Kutin J., Gavran K., Zapušek Černe A. (2016). *Inkluzivno oblikovanje in dostop do informacij v okviru načrtovanja in gradnje objektov v javni rabi*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanje.

2.1.3. Splošne ovire in rešitve za gluhe in naglušne osebe:

Najpogostejše težave s katerimi se gluhe in naglušne osebe srečujejo so: preveč hrupno okolje – zaradi tega težje razberejo in razumejo govor, bleščanje stekel in zelo odsevni materiali, ki vplivajo na kakovost vidne zaznave in imajo zato slabše pogoje za sporazumevanje ter veliki prostori in dvorane v katerih zvok zelo odmeva.

Prilagoditve za uporabnike z okvarami sluha:

- Vgradnja slušnih zank v večje prostore,
- Uporaba žičnih in brezžičnih sistemov za prenos zvoka,
- Dobra osvetlitev brez bleščanja,
- Varnostna opreme za opozarjanje s svetlobo in vibracijami,
- Prikazovalnik pisnih informacij,
- Sistem za tekoče zapisovanje govora z možnostjo obojestranske pisne komunikacije,
- Predvajalniki z videoposnetki,
- Označitev prostorov (Albreht, Zupanc, Pajk, Kutin,, Gavran, Zapušek Černe,2016).

2.2. Smernice za dostopnost informacij

Pod informacije o prostoru prištevamo smerokaze in druga orientacijska znamenja ter informacije o vsebini (npr. vozni redi, prometna obvestila, informacijske table na učnih poteh, razstavah itd.). Zelo pomembna je njihova postavitve v prostoru, velikost, vizualni kontrast izbor tipografije, velikost črk in znakov, izbor podlage in materialov ter osetlitev.

Pri snovanju je potrebno upoštevati naslednja priporočila:

- Oznake, zemljevidi itd. morajo biti postavljeni v bližini dostopnih poti in v višini, da jih lahko uporabniki preberejo stoje ali iz sedečega položaja,
- informacije morajo biti razumljive, kratke in brez kratic,
- pisava: brezserifna tipografija (Helvetica, Arial, Tiresias LP), ne sme biti ležeče,
- črke ne smejo biti manjše od 15 milimetrov, za vsak meter bralne razdalje je potrebno velikost črk povečati za 20 do 30 milimetrov,
- zelo pomemben je izbor materialov, osvetlitev mora biti takšna, da ne povzroča bleščanja (Albreht, Zapušek Černe, 2018).

Poleg tega so zelo pomembne tudi zvočne informacije, saj omogočajo lažje sporazumevanje, razumevanje in sprejemanje pomembnih informacij, prav tako imajo veliko koristi za slepe in slabovidne uporabnike. Različni mediji v prostoru, ki poskrbijo za prenos zvočnih informacij so npr. zvočni semaforji, avtomati in podobno. Zvočni semafor velja za najbolj prepoznan medij, ob katerem morajo biti postavljene tudi tipne informacije, da jih slepi hitro najdejo.

Za načrtovanje dostopnosti do informacij si poleg standarsa SIST ISO 21542: Gradnja stavb – dostopnost in uporabnost grajenega okolja, lahko pomagamo tudi s priročnikom *Inkluzivno oblikovanje in dostop do informacij, v katerem najdemo nekaj najpomembnejših informacij*, Albreht A., Zupanc M., Pajk D., Kutin J., Gavran K., Zapušek Černe A., 2016.

3. TRENUTNO STANJE NA MOSTU NA SOČI Z VIDIKA DOSTOPNOSTI

Območje Mosta na Soči bomo z vidika dostopnosti razdelili na dve prostorski kategoriji, ki predvidevata različno stopnjo dostopnosti.

3.1. Dostopne poti 1. kategorije: višja stopnja dostopnosti

Na Mostu na Soči lahko opredelimo 3 odseke, kjer bi bilo potrebno poskrbeti za višjo stopnjo dostopnosti. Predvsem so tukaj vključeni pomembnejši objekti, zunanje javne površine in pomembnejše ulice.

1. Prvi odsek zajema ureditev poti od avtobusnega postajališča do centra Mosta na Soči (placa)
2. Drugi odsek zajema center Mosta na Soči (plac)
3. Tretji odsek zajema ureditev območja center Mosta na Soči – cerkev sv. Lucije – bližnja okolica osnovne šole in vrtca – cerkev sv. Mavra

Slika 4: Most na Soči z najpomembnejšimi območji, ki jih bomo podrobneje obravnavali

Vir: Geopedija, 2020.

Zelo pomembno je, da dostopnost do pomembnejših ustanov načrtujemo od avtobusnega postajališča in železniške postaje, saj moramo dostop do javnih ustanov omogočiti tudi tistim, ki uporabljajo javni prevoz. Te poti morajo ustrezati višjim standardom, kar pomeni, da morajo biti popolnoma urejene in dostopne ter dobro vzdrževane. Vsem uporabnikom, ne glede na njihovo morebitno oviranost, pa morajo omogočiti, da pridejo od točke javnega potniškega prometa do cilja. Prav tako morajo biti poti načrtovane sklenjeno, brez prekinitev, saj lahko v nasprotnem primeru poslabšajo možnost prostorske orientacije za slepe in slabovidne.

Na določenih odsekih poti, ki jih bomo našteali v nadaljevanju, so predlagane prenove, s katerimi se bo izboljšala varnost in dostopnost posameznih delov kraja. Za nekatere so že pripravljene načrti, medtem ko bo pri drugih potrebno še nekaj usklajevanja in dogovarjanja.

Med pomembnejšimi ureditvami je izgradnja obvoznice Most na Soči in odstranitev bencinskega servisa iz centra naselja. Na mestu, kjer je sedaj bencinski servis se predvideva ureditev podzemnega parkirišča, prav tako pa bi ta prostor služil kot glavna vstopno/izstopna in informacijska točka kraja. Druga predvidena aktivnost je obnova mostu čez Sočo na Mostu na Soči. Pri prenovi bo poskrbljeno tudi za pločnik in kolesarsko stezo, kjer se bodo pešci in kolesarji bolj varno gibal. Pod naseljem Prapetno je predvidena izgradnja brvi čez Sočo pri Gadiči. Tukaj naj bi uredili pešpot in kolesarsko pot ter počivališče, vstopno/izstopno mesto za čolne in ureditev privezov pod vasjo Modrejce itd. Predvidena je tudi obnova prostora pred cerkvijo na Mostu na Soči, kjer bo več zelenih površin, prav tako bo tukaj območje umirjanja prometa. Načrtovana je izgradnja dveh kolesarskih poti in sicer na relaciji Tolmin – Most na Soči in Idrija – Most na Soči – Kanal. Prav tako je cilj, da bi se za motorni promet zaprlo površine med obema šolama, vrtcem in igriščem in jih namenilo za potrebe otrok. Načrtovano je, da se bo vrtec umestilo na drugo lokacijo, na mestu današnjega vrtca pa bi se uredilo športno igrišče in zelene površine.

Najbolj nedostopna območja Mosta na Soči so avtobusna postaja, centralni trg (plac) in šolski prostor s trgom pred cerkvijo, zato bi bilo ta območja smiselno preoblikovati na način, da bodo dostopna za vse ljudi. Ker je projektna dokumentacija za ta območja v različnih fazah, bi radi opozorili, da je nujno, da se vidik zagotavljanja dostopnosti upošteva že od samega začetka priprave projektov, saj gre za eno najpomembnejših načrtovalskih izhodišč. Predlagamo, da se vse projekte z vidika dostopnosti še enkrat pregleda in po potrebi dopolni oziroma spremeni.

3.1.1. Avtobusna postaja

Ker je avtobusno postajališče zelo pomembna informacijska točka, mora biti v prostoru dobro opazno in opremljeno z:

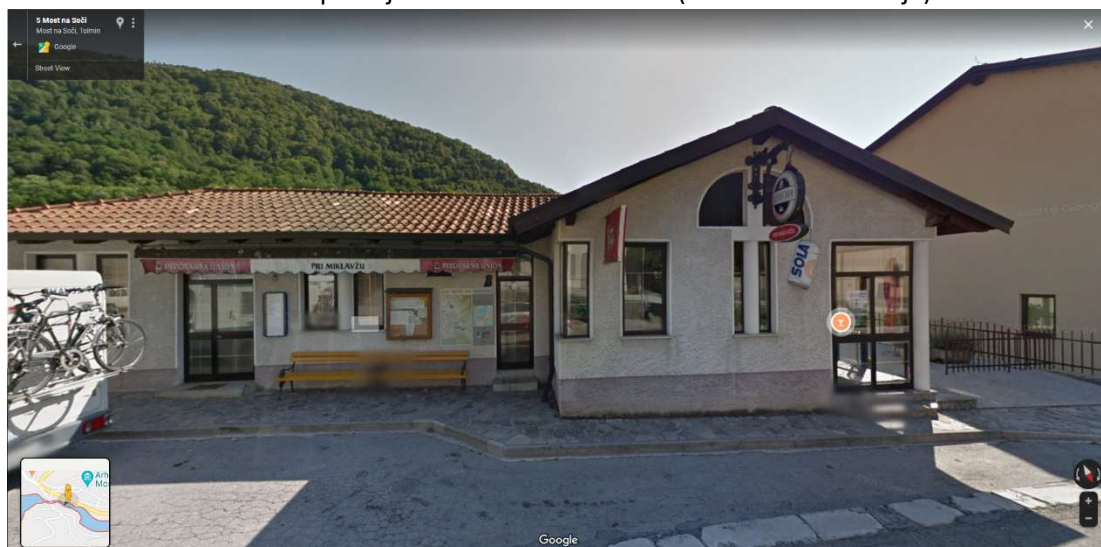
- dobro vidnimi, močno kontrastnimi napisi z imenom postajališča,
- napisom z imenom postajališča v brajici (napis mora biti postavljen neposredno ob taktilni oznaki vstopnega mesta, na višini 120-160 cm),
- vozni red mora biti napisan tako, da se upošteva pravila, ki so opisana pod sliko 11

Glede na to, da trenutno glavno avtobusno postajališče ni urejeno v skladu z zgornjimi priporočili, bi bilo smiselno, da se te stvari uredi in se jih upošteva tudi v drugih krajih v občini Tolmin oziroma v celotnem Posočju. Predlagamo, da se izdela načrt, na katerem se predvidi položaj opreme, informacijskih tabel oziroma drugih informacijskih točk, taktilnih oznak, barvnih kontrastov in podobno. Potrebno je upoštevati tudi naslednja priporočila za urejanje avtobusnih postajališč: s talnimi taktilnimi oznakami je potrebno označiti vstopna mesta potnikov v avtobus in dostope do informacij; nadstreški avtobusnih postaj morajo biti kontrastni glede na ozadje, da so dobro vidni; če poteka kolesarska steza za postajališčem, je potrebno prehod za pešce prek kolesarske steze označiti tudi s taktilnimi oznakami; znižati robnike, da lahko do avtobusne postaje dostopajo tudi osebe na invalidskih vozičkih in ljudje z otroškimi vozički; površina (tlak) na avtobusnih postajališčih mora omogočati vožnjo z vozički in se vanjo ne smejo zatikati palice in hodulje; omogočen mora biti neposreden dostop do informacij; prav tako je potrebno zagotoviti, da na avtobusnih postajališčih ne ustavljajo druga

vozila. Predlagamo, da se pri zasnovi in oblikovanju opreme avtobusnega postajališča sodeluje s svetovalci za dostopnost in se določene stvari pregleda na terenu.

Ker je Most na Soči turističen kraj in vedno več obiskovalcev uporablja javni potniški promet (vlak, avtobus) je smiselno poskrbeti, da bodo glavna železniška in avtobusna postaja dostopne vsem domačinom in obiskovalcem. Prav tako je za boljšo dostopnost priporočljiva uvedba dodatnega elektronskega sistema obveščanja o vozniških redih, avtobusnih prihodih in odhodi v zvočni in vizualni obliki. Ker imamo na Mostu na Soči samo eno avtobusno in železniško postajo, je smiselno, da je sistem za obveščanje dosegljiv vsem potnikom, tudi tistim, ki imajo okvare vida oz. sluha, ljudem z motnjami v duševnem razvoju itd. Na manjših postajališčih v okolici pa lahko osebe z oviranostmi dobijo najpomembnejše informacije s pomočjo brezplačnih aplikacij, ki morajo biti ustrezno prilagojena uporabnikom s posebnimi potrebami. Priporočljivo je, da se pri uvajanju teh sistemov posvetuje in sodeluje s strokovnjaki za dostopnost in invalidskimi društvi.

Slika 1: Glavno avtobusno postajališče na Mostu na Soči (smer Tolmin – Idrija).

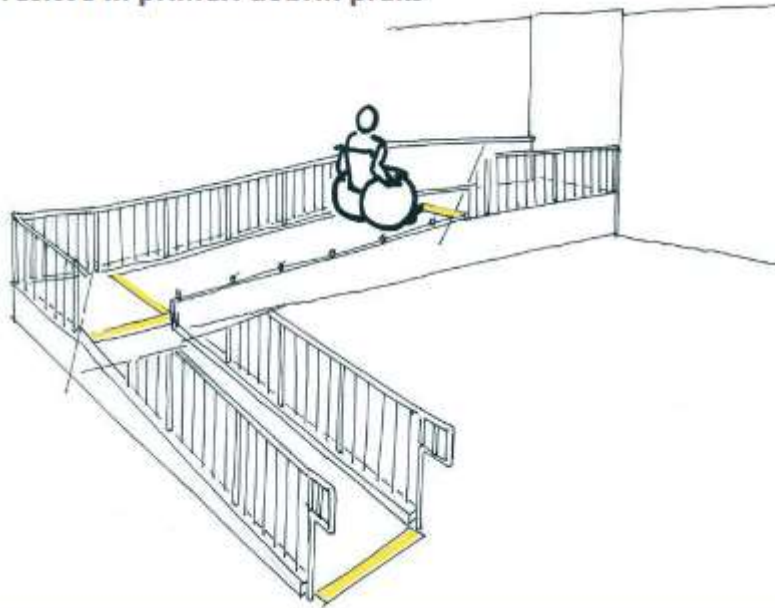
Vir: Google Maps, 2020.

Trenutno je avtobusno postajališče zelo slabo označeno, saj ni nikjer velikega napisa z imenom postajališča. Problem predstavlja tudi robnik, ki osebam na invalidskem vozičku onemogoča dostop do avtobusnega postajališča, za slepe in slabovidne pa bi moral biti za boljšo vidljivost rob robnika kontrastne barve. Prav tako je podlaga na avtobusnem postajališču neprimerna, saj se vanjo zatikajo palice in hodulje. Problem predstavljajo tudi klopce, ki onemogočajo neposreden dostop do informacij o učni poti Čez Most po modrost ter do vozniških redov. Slednji so napisani z zelo majhnimi črkami, pod odsevnim steklom, prav tako ni nikjer zapisa vozniških redov in ostalih pomembnih informacij v Braillovi pisavi oziroma kako drugače zvočno in vizualno predstavljenih informacij, ki bi bile dostopne za potnike z omejitvami.

Avtobusno postajališče, ki je namenjeno potnikom, ki potujejo v smeri Idrija – Tolmin, ima še več pomankljivosti kot zgoraj omenjeno postajališče. Sicer je avtobusno postajališče brez robnikov in drugih večjih ovir, vendar nima nadstreška, prav tako ni nikjer podatkov o imenu avtobusnega postajališča in vozniških redov. Glede na to, da gre za avtobusno postajališče, na katerem izstopajo tudi vsi osnovnošolski otroci, je treba poskrbeti za večjo označenost in

določene informacije. Zelo problematičen je tudi odsek od avtobusnega postajališča do osnovne šole, saj je potrebno premagati nekaj stopnic. Tukaj je treba od avtobusnega postajališča do zgornje ceste, ki vodi proti vrtcu, postaviti klančino, pa tudi umiriti promet in ustrezno urediti prehod čez zgornjo cesto (denimo z ležečo oviro povečati njegovo vidnost), saj trenutno ni nikjer omogočena varna pot z avtobusne postaje do šole in vrtca ter cerkve sv. Lucije.

Ustrezne rešitve in primeri dobrih praks

V primeru, da se bo vzpostavila učna pot Čez Most po modrost, ki bo prilagojena tudi osebam s posebnimi potrebami, je smiselno pot od avtobusnega postajališča do zgoraj omenjenih točk urediti. V projektu, ki predvideva ureditev šolskega okoliša in prostora okoli cekve sv. Lucije je podan predlog za uporabo že obstoječe poti, ki trenutno ni v uporabi, in bi povezala avtobusno postajališče in območje okoli šole in cerkve. Omenjena pot, bi lahko pomenila varen prehod od avtobusnega postajališča do šole in cerkve sv. Lucije tudi za vse tiste, ki bi se želeli podati na učno pot Čez Most po modrost, saj bodo informacijske table postavljene v okolici. Potrebno bi bilo poskrbeti za to, da bi bil možen dostop tudi za ljudi z vozički, slepe in slabovidne (taktilna oznaka ali kakšna druga oznaka, ki nakazuje smer poti) ter vse ostale obiskovalce, zato bi morala biti pot tudi primerno označena (table, ki bi nakazovale smer poti ali talne oznake – potrebno bi bilo paziti na kontrast barv, da bi bile primerne tudi za slabovidne osebe). Kljub omenjenim predlogom, bi se bilo pred samo ureditvijo poti potrebno posvetovati s strokovnjaki za dostopnost o njeni primerni ureditvi in si jo ogledati tudi na terenu.

3.1.2. Pot od avtobusnega postajališča do centra Mosta na Soči (placa)

Ker je avtobusno postajališče pomembna vstopna točka v kraj Most na Soči in je tik ob njem parkirišče, kjer veliko obiskovalcev pusti avtomobile, je potrebno poskrbeti za varno pot do centra kraja (placa). Trenutno ima le manjši del poti pločnik, zato je hoja do centra zelo

nevarna. Potrebno bi bilo urediti pločnik oziroma površino, kjer bi se lahko pešči in kolesarji varno gibali, s tem pa bi poskrbeli tudi za osebe z omejitvami (osebe na invalidskih vozičkih, ljudje z otroškimi vozički, slepi in slabovidni), saj trenutno pot od avtobusnega postajališča do centra zelo težko opravijo sami, brez spremstva. Prav tako sta na poti pošta in trgovina, zato je še toliko bolj pomembno, da se uredi varne prehode za ljudi.

3.1.3. Center Mosta na Soči (plac)

Druga pomembna vstopna turistična točka je center naselja (plac) zato je potrebno zagotoviti dostop do informacij vsem obiskovalcem. Kot smo omenili, je v načrtu, da se na tem delu postavi informacijska točka za obiskovalce, vendar pa jo zaenkrat tukaj ni mogoče urediti, saj ni objekta, ki bi temu ustrezal. Zato bi lahko razmišljali o prostoru, tik ob glavni avtobusni postaji, ki bi ponujal dobro izhodišče za obiskovalce (zraven so parkirišča, glavna avtobusna postaja, bar, tik ob glavni cesti). Je pa problem ta, da je prostor trenutno v zasebni lasti, zato bi bilo potrebno dogovarjanje z lastnikom.

Na tem delu velik problem predstavlja bencinska črpalka, zaradi katere je veliko prometa in ni zagotovljeno varno gibanje za pešče, kolesarje in druge ranljive skupine v prometu. Z izgradnjo obvoznice in umikom bencinske črpalke iz centra bi ta problem v veliki meri rešili, saj bi lahko uredili območje, ki bi bilo namenjeno zgolj pešcem. Poleg tega bi na to mesto lahko namestili maketo kraja, ki bi omogočala vsem obiskovalcem, predvsem pa slepim in slabovidnim boljšo predstavbo.

Zraven bencinske črpalke so tudi gostilna ter lekarna in zdravstveni dom. Do nobene omenjene storitve ni zagotovljenega ustreznega dostopa, prav tako pred lekarno in zdravstvenim domom ni možnosti začasnega ustavljanja. Glede na to, da gre za zdravstvene ustanove, bi bilo nujno potrebno poskrbeti za boljši dostop oziroma, če to ni mogoče, razmišljati o premestitvi na drugo lokacijo. Ena izmed potencialnih bi bila stavba gasilskega doma, kjer je več prostorov, ki bi jih lahko namenili lekarni in zdravstvenemu domu. Poleg tega je tukaj več prostora za ustavljanje in parkiranje vozil.

3.1.4. Cerkev sv. Lucije – bližnja okolica osnovne šole in vrtca – cerkev sv. Mavra

Kot smo že omenili, je na tem delu predvideno umirjanje prometa, ter ureditev bolj varnih poti za otroke. Prav tako se bo v okolici cerkve sv. Lucije uredilo več zelenih površin, na območju med obema šolama ter vrtcem pa več površin, ki bodo namenjene otrokom. Z umikom motornega prometa iz neposredne okolice šole in vrtca, bo poskrbljeno za večjo varnost otrok, staršev, zaposlenih, domačinov ter vseh obiskovalcev Mosta na Soči. Glede na to, da je v neposredni okolici cerkve sv. Lucije, osnovne šole in vrtca ter cerkve sv. Mavra postavljenih večje število tabel za učno pot Čez Most po modrost, bo to zelo dobra rešitev, za varno gibanje posameznikov in skupin, ki se bodo na pot odpravili.

Do cerkve sv. Mavra lahko pridemo po dveh poteh, ni pa nobena izmed njih prilagojena osebam s posebnimi potrebami, saj je pot precej strma. Trenutno je dovoljena vožnja z avtomobilom do cerkve in pokopališča, zato je zelo težko zagotoviti varno gibanje na tem delu. Glede na to, da tukaj poteka učna pot in da je ob cerkvi sv. Mavra tudi razgledna točka na

jezero in okoliške vasi, bi bilo smiselno tudi ta del omejiti za motorni promet. Omejitev nebi veljala za svojce ob pogrebih, gibalno ovirane osebe in lastnike parcel.

3.2. Dostopne poti 2. kategorije: osnovna stopnja dostopnosti

Za vse ostale poti, ki jih nismo omenili v poglavju 3.1. velja, da se jih ureja na način, da zagotavljajo osnovno dostopnost. Potrebno je načrtovanje brez ovir, prav tako moramo poskrbeti za ureditev in vzdrževanje avtobusnega postajališča, peš površin in prečkanj cest (prehodov za pešce) na način, da se zagotavlja osnovna varnost in gibanje vseh udeležencev v prometu. V teh območjih ni potrebno, da prostor zagotavlja popolno orientacijo za slepe in slabovidne osebe. Če se na tem območju npr. zgradi nov objekt, do katerega je potrebna višja stopnja dostopnosti, je potrebno to posebej obravnavati in upoštevati vsa priporočila v tem dokumentu, ki veljajo za dostopne poti 1. kategorije.

3.3. Načrtovanje in oblikovanje informacijskih točk

Informacijske točke so točke, kjer vsi uporabniki dobijo informacijo o storitvi, prostoru in vsebini neke stavbe oz. območja. Pod to štejemo sprejemne pisarne, recepcije, informacijska okenca, blagajne, informacijske centre in podobno. Da lahko vsi uporabniki opravijo storitev, obiščejo nek prostor in pridejo do vsebin, mora biti dostop do teh točk urejen brez ovir, točka pa mora biti oblikovana in opremljena tako, da omogoča univerzalno uporabo. Predvsem v starejših objektih, ljudje z najtežjimi oblikami invalidnosti na teh točkah ne dobijo zgolj informacij, kako priti do storitve, ampak tukaj to storitev tudi opravijo. Na Mostu na Soči so pomembnejše informacijske točke naslednje: blagajna železniške postaje, glavna avtobusna postaja, trgovina, pošta, zdravstveni dom in lekarna, bencinski servis, osnovna šola in vrtec. Na teh točkah bi bilo potrebno pregledati in dopolniti oziroma popraviti dostop do informacij, v primeru, da te niso pravilno podane.

V načrtu je tudi obnova učne poti Čez Most po modrost, kjer bo prav tako potrebno poskrbeti za to, da bodo vsi lahko dostopali do informacij na informacijskih tablah. Pri projektu, kjer so se študentje ukvarjali z obnovo učne poti in njeno nadgradnjo na način, da bo prilagojena tudi ranljivim skupinam, so upoštevali osnovne zahteve za podajanje informacij, da so dostopne vsem. Te informacijske table bodo lahko služile kot dober primer, kako je potrebno podajati informacije, da so dostopne vsem obiskovalcem. Glede na to, da se želi Most na Soči še naprej razvijati kot turističen kraj, je zelo pomembno dati poudarek temu kako bodo informacije podane. Prav od načina podajanja informacij je namreč odvisno katerim skupinam oseb bo kraj dostopen.

3.3.1. Pregled Mosta na Soči z vidika dostopnosti informacij

Da bo kraj prijazen tako za domačine, kot obiskovalce priporočamo, da se uvede krajevni usmerjevalni sistem, ki bi povezal vse točke, ki smo jih navedli v poglavju 3.1. in druge pomembne turistične točke. Usmerjevalni sistem oziroma informacije o prostoru morajo biti zasnovane na način, da omogočajo vsem ljudem, tudi tistim, ki imajo okvarjen vid, težko razumejo besedilo in druge vsebine, imajo motnje v koncentraciji, slab spomin ali druge težave z zaznavanjem in razumevanjem, da se orientirajo v prostoru in najdejo storitev oziroma vsebino, ki jo iščejo. Pod usmerjevalne sisteme prištevamo: usmerjevalna znamenja (smerokaze), označevalne table (oznake na vratih ...), orientacijske točke (zemljevidi, sezname

programov v prostoru, tipne slike, makete ...). Najbolj pomembno se nam zdi, da bi usmerjevalni sistem povezal glavno avtobusno in železniško postajo, ter centrer kraja (plac) oz. mesto kjer bi bil objekt, ki bi služil kot vstopno/izstopna informacijska točka za obiskovalce. Na teh točkah bi bilo potrebno zagotoviti kratke opise znamenitosti in informacije o storitvah, ki jih kraj ponuja ter tipni zemljevid kraja, ki bi služil boljši orientaciji in bi bil v pomoč tudi slepim in slabovidnim osebam. Vendar pa se je potrebno tako za oblikovanje tipnih zemljevidov, kot opise zanimivosti posvetovati s strokovnjaki za dostopnost in izdelavo tipnih vsebin, saj bodo lahko samo na ta način vsebino pravilno oblikovane. Niso namreč vse tipne vsebine enako primerne za slepe in slabovidne osebe, zato je stokovna pomoč tukaj nujno potrebna.

Zelo pomembno je, da se pripravijo osnovne turistične informacije v lahko berljivi obliki. Kot dober primer lahko služijo table, ki so bile oblikovane pri projektu »Ranljivim skupinam prilagojena nadgradnja učne poti Čez Most po modrost«. Priporočamo, da se informacije v lahko berljivi obliki uporabljajo tudi v turističnih prospektih, na spletnih straneh, informacijskih točkah in podobno. Pri pripravi teh informacij svetujemo vključitev strokovnjakov za pripravo lahko berljivih informacij.

4. PREGLED POSAMEZNIH OBJEKTOV NA MOSTU NA SOČI

V sklopu strateškega načrta smo opravili tudi kratek pregled dostopnosti do storitev in informacij v pomembnejših objektih v javni rabi. Pri pregledu smo se osredotočili na to, kako je urejen dostop do objekta in kako hitro lahko gibalno ovirane osebe, osebe z okvaro vida oz. sluha in osebe z motnjo v duševnem razvoju najdejo prvo informacijsko točko v objektu. Od te točke naprej se predvideva, da obiskovalca pričaka usposobljen uslužbenec, ki mu pomaga in ga usmerja naprej do storitev oz. informacij, ki jih potrebuje. Osredotočili smo se na pregled orientacijskih točk, usmerjevalnih znamenj in označevalnih tabel, vidnost vhoda in informacijske točke. Poudariti moramo, da pri tem ne gre za celosten pregled objektov, ki bi zajemal vse informacije, ampak smo se osredotočili zgolj na osnovno in najpomembnejše. Pri nekaterih objektih predlagamo tudi celosten pregled dostopnosti, saj se je zaradi velike kompleksnosti prostora in storitev potrebno osredotočiti tudi na ostale informacije, ki so pomembne za uporabnike, ne zgolj osnovne. Smiselno bi bilo objekte pregledati na terenu s strokovnjaki za dostopnost in ranljivimi skupinami, ki potrebujejo dodatne prilagoditve, saj bomo na tak način omogočili, da bodo dostopni vsem.

Avtobusna postaja Most na Soči

Glede na to, da je v kraju ena glavna avtobusna postaja, ki je zelo pomembna tako za osnovnošolce, ki tukaj vstopajo in izstopajo, kot tudi za domačine in turiste, ki se poslužujejo javnega potniškega prometa, predlagamo celostno presojo dostopnosti s predlogi za izboljšanje dostopnosti (podrobni načrt dostopnosti).

Pomankljivosti:

- robnik, ki onemogoča nemoten dostop do avtobusne postaje
- ime postajališča ni nikjer zapisano
- vozni redi so premajhni, postavljeni previsoko in pod odsevnim steklom, klopi pod njimi pa ovirajo dostop do njih in informacij o učni poti Čez Most po modrost

- na tleh ni taktilnih oznak in kontrastov na ovirah (robnik), ki bi slepim in slabovidnim omogočali lažjo orientacijo in premikanje
- Na avtobusnem postajališču (smer Idrija – Tolmin) ni nadstreška in imena postajališča, prav tako ne najdemo nobenih informacij o prihodih avtobusov

Predlogi, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju podrobnega načrta dostopnosti:

- Popolna prenova označevalnega sistema - poenotenje usmerjevalnih znamenj in označevalnih tabel (vse enakih barv, potrebno paziti na kontraste) npr. za učno pot Čez Most po modrost, za pešpoti v kraju, za poti, ki so dostopne oviranim osebam itd., postavev talnega vodilnega taktilnega sistema do najpomembnejših storitev in turističnih točk.
- Ustrezna namestitev vozni redov in podajanje informacij na način, da bodo dostopne vsem ljudem, tudi tistim s posameznimi oviranostmi,
- Ustrezna namestitev klopi in druge opreme na način, da ne ovira dostopa do pomembnih informacij in storitev,
- Ureditev nadstreška in vse potrebne infrastrukture na avtobusni postaji (smer Idrija – Tolmin),
- Ureditev poti od avtobusnega postajališča do osnovne šole (postavitev klančine, kjer so trenutno stopnice) in do centra kraja.

Železniška postaja Most na Soči

Podobno kot pri avtobusni postaji, je potrebno poskrbeti za višjo dostopnost, saj gre za vstopno točko v kraj. Zagotoviti je potrebno urejen talni vodilni taktilni sistem do ustreznih peronov, mest vstopa v vlak, nevarnih robov in pomembnih točk (informacijski pulti, sanitarije, čakalnice itd.). Prav tako je potrebno zagotoviti, da so informacije v zvočni in pisni obliki. Ker je to tudi vstopna točka za učno pot Čez Most po modrost, predlagamo celostno presojo dostopnosti s predlogi za izboljšanje dostopnosti (podrobni načrt dostopnosti).

Pomankljivosti:

- Napis železniška postaja in na stavbi, kjer se lahko kupi karte previsoko
- Vhod v prostor s ceste, kjer je prodajno okence, je zelo slabo označen. Znak, ki označuje vhod, je previsoko, prav tako je potrebno prečkati stopnice
- V zunanjih delih železniške postaje so pomembne informacije postavljene previsoko, nekatere tudi pod odsevnim steklom
- Na tleh ni taktilnih oznak in kontrastov na ovirah (robnik), ki bi slepim in slabovidnim omogočali lažjo orientacijo in premikanje

Predlogi, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju podrobnega načrta dostopnosti:

- boljša označitev vhoda k prodajnemu okencu (tudi s kontrasti)
- postavitev klančine za vstop do blagajne ali vsaj kontrastna označba roba stopnic
- Najpomembnejše informacije (ime postaje, vozni redi vlakov, druge pomembne informacije) v večji pisavi, postavljeni nižje
- postavitev taktilnih oznak in kontrastov na ovirah

- glede na to, da je na železniški postaji tudi razstava »Postaja Most na Soči skozi čas« bi bilo smiselno urediti informacije o razstavi na način, da bi bile dostopne vsem

Zdravstveni dom

Ker gre za zelo pomemben in specifičen objekt, ki ga uporabljajo zelo različni ljudje (bolni, gibalno ovirani, slepi in slabovidni, starejši, mamice z otroki, itd.) predlagamo, da se naredi celotno presojo dostopnosti s predlogi za izboljšanje dostopnosti. Poudariti moramo, da so pred glavnim vhodom velikokrat parkirana vozila (tudi reševalno vozilo), kar zmanjšuje dostopnost, prav tako ni omogočen varen dostop za gibalno ovirane osebe (klančina je speljana direktno na cesto), zato predlagamo, da bi se v primeru gradnje obvoznice to stavbo iz centra kraja umaknilo na bolj primerno lokacijo, ki bi zadostila vsem potrebnim kriterijem dostopnosti. Pred tem bi bilo potrebno poiskati primeren prostor, kjer bi se lahko uredilo prostore zdravstvenega doma in bi bila pot do stavbe tudi primerno urejena in dostopna za vse ljudi.

Pomankljivosti:

- neprimeren dostop do zdravstvenega doma (klančina, ki je speljana na cesto)
- vhod bi moral biti bolj označen, tudi z kontrastnimi barvami (predlagamo, da bi se isto barvo uporabilo pri zdravstvenem domu in lekarni)
- znak, ki označuje zdravstveni dom je postavljen previsoko
- neprimerno odpiranje vrat (zelo tesna vrata, ki se ne odpirajo avtomatsko)

Predlogi, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju podrobnega načrta dostopnosti:

- predlagamo, da se poišče primernejšo lokacijo za zdravstveni doma, ki bi omogočil varnejši dostop za vse
- namestitev table, ki označuje zdravstveni dom nižje ali pa dodati velik napis
- vrata, ki se odpirajo samodejno
- priporočamo izobraževanje zaposlenih v zvezi s komunikacijo s slepimi, slabovidnimi, gluhi in naglušnimi in ljudmi z motnjo v duševnem razvoju ter drugimi, ki težko razumejo informacije

Lekarna

Enako kot pri zdravstvenem domu, tudi tukaj predlagamo, da se naredi celotno presojo dostopnosti s predlogi za njeno izboljšanje. Najbolj primerna rešitev bi bila, da se tudi lekarno premesti na novo lokacijo, v sklopu zdravstvenega doma in se na ta način omogoči boljšo dostopnost do storitev.

Pomankljivosti:

- dostop omogočen preko strme klančine, ki je speljana direktno proti cesti oz. preko robnika
- ob vstopu je potrebno prečkati stopnico, ki ni označena s kontrastom

Predlogi, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju podrobnega načrta dostopnosti:

- preučitev možnosti za odstranitev ali preoblikovanje praga oz. s kontrastno oznako označiti rob stopnice
- vrata, ki se odpirajo samodejno

- priporočamo izobraževanje zaposlenih v zvezi s komunikacijo s slepimi, slabovidnimi, gluhi in naglušnimi in ljudmi z motnjo v duševnem razvoju ter drugimi, ki težko razumejo informacije

Pošta

Pošta leži v bližini avtobusne postaje in trgovine, vstop vanjo pa je možen brez večjih ovir, če pred vhodom ni parkiranih avtomobilov. Večji problem pa lahko nastane, ker od avtobusnega postajališča do pošte in trgovine ni taktilnih oznak ali pločnika, ki bi omogočal varno gibanje pešcem. To pomeni, da lahko otroci, starejši in osebe s posebnimi potrebami zelo hitro pridejo na cestišče, kar lahko predstavlja veliko nevarnost.

Pomankljivosti:

- napis o delovnem času pošte previsoko in nad nabiralnikom
- neurejen dostop iz avtobusnega postajališča, brez taktilnih ali drugih kontrastnih oznak

Predlogi, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju podrobnega načrta dostopnosti:

- ureditev bolj varnega dostopa do pošte
- delovni čas napisan nižje in z večjimi črkami
- vrata za vstop označena z bolj kontrastno obrobo, oznako

Trgovina Mercator

Do edine trgovine v kraju je zelo slabo urejen dostop. Do vhoda namreč vodi klančina, ki je zelo ozka in velikokrat je zaradi parkiranja avtomobilov osebam na npr. invalidskem vozičku dostop povsem onemogočen.

Pomankljivosti:

- nepravilno urejena klančina do trgovine (zelo ozka, tudi zaradi parkiranja avtomobilov)
- napisi (delovni čas in druge informacije) napisane zelo na majhno
- reklame in napisi na oknih so postavljeni previsoko

Predlogi, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju podrobnega načrta dostopnosti:

- urediti boljši dostop do trgovine
- vse napise pred trgovino napisati z večjo pisavo in jih postaviti nižje

Osnovna šola Dušana Muniha

Ker gre za zelo pomembno izobraževalno ustanovo, kjer se šolajo otroci iz širšega okoliša, predlagamo, da se tudi za ta objekt naredi celostno presojo dostopnosti s predlogi za izboljšanje. Glede na to, da so že oblikovani projekti, pri katerih se načrtuje spremembo šolskega okoliša, umirjanje prometa okoli šole in uvedbo enosmernega prometnega režima od placa proti cerkvi ter ureditev poti, ki bo povezovala avtobusno postajo in šolo, predlagamo, da si to območje ogledajo tudi strokovnjaki s področja dostopnosti. Že z manjšimi posegi lahko pomembno prispevamo k boljši dostopnosti, kar je za okolico šole zelo pomembno. Prav tako je na tem delu predvidena postavitev nekaterih tabel v sklopu poti Čez Most po modrost, ki so bile pripravljene z mislijo na ranljive skupine, zato je ureditev tega dela še toliko bolj pomembna.

Pomankljivosti:

- dostop v višja nadstopja tako novega kot starega dela šole je možen samo po stopnicah
- stopnice so brez kontrastne oznake
- dostop do novega dela šole po klančini (z vzhodne strani) je pogosto zaparkiran z vozili
- ker mimo šole poteka promet, je območje zelo nevarno

Predlogi, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju podrobnega načrta dostopnosti:

- stopnice pred osnovno šolo označiti s kontrastno oznako
- okoli šole urediti cono umirjanja prometa oziroma prepovedati dostop za osebna vozila
- prepovedati je treba parkiranje v bližini šole oz. za osebna vozila prepovedati dostop v šolski okoliš
- glede na to, da je v višja nadstopja šole mogoče priti samo po stopnicah, bi lahko v sklopu šole imeli dvigalo, ki se namesti na stopnice, kar bi olajšalo dostop gibalno ovirananim osebam. Ker gre za premično dvigalo, bi ga lahko izposojali tudi drugim ustanovam v kraju in občini, ki imajo onemogoče dostop za gibalno ovirane.

Vrtec Most na Soči

Poleg šole je zelo pomembna ustanova na Mostu na Soči tudi vrtec. Glede na to, da se predvideva izgradnja novega vrtca in ureditev zunanjih površin, bi se bilo smiselno posvetovati s strokovnjaki za dostopnost, ki bi pregledali načrte in podali predloge za ureditev na način, da bo območje okoli šole dostopno vsem.

Apartmaji in druge nastanitve

Most na Soči se želi še naprej razvijati kot pomemben turističen kraj, zato bo potrebno poskrbeti za dostopnost tudi pri apartmajih in drugih turističnih nastanitvah. Če se bo s projekti, ki so predvideni v prihodnje, kraj uredilo na način, da bo dostopen večini ljudi, lahko pričakujemo, da bo veliko povpraševanja tudi po prilagojenih in dostopnih nastanitvah. Ker je teh v kraju zelo malo, predlagamo, da se z različnimi projekti in denarno pomočjo ponudnike nastanitev spodbuja k urejanju in prenavljanju le-teh na način, da bodo bolj dostopne. Prav tako bi bilo smiselno vse, ki so kakorkoli vključeni v turizem, izobraziti na področju komunikacije z ljudmi s posebnimi potrebami.

5. VIRI IN LITERATURA

1. Albreht A., Zupanc M., Pajk D., Kutin J., Gavran K., Zapušek Černe A. (2016). Inkluzivno oblikovanje in dostop do informacij v okviru načrtovanja in gradnje objektov v javni rabi. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanje.
2. Albreht A., Zapuše Černe A., Krištof P., Černe D. (2016). Z belo palico po mestu – priročnik za načrtovanje talnega taktilnega vodilnega sistema. Ljubljana: Zavod DOSTOP, Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.
3. Albreht A., Zapušek Černe A. (2018). Priročnik strateško načrtovanje dostopnosti. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanje.
4. Google Map, 2020. Street view. URL:
<https://www.google.com/maps/@46.1518777,13.7436673,3a,75y,202.4h,81.2t/data=!3m6!1e1!3m4!1saiYZ6A3i9sMp7mULmrPjSQ!2e0!7i13312!8i6656?hl=sl-SI> (citirano 27. 10. 2020).
5. Geopedija, 2020. Geopedia.si Lite. URL:
http://www.geopedia.si/#T105_x404546_y112996_s15_b2 (citirano 27. 10. 2020).